

ВІДГУК

**офіційного опонента Маршавіна Юрія Миколайовича
на дисертаційну роботу Волярської Олени Станіславівни
«Теоретичні і методичні засади професійної підготовки зареєстрованих
безробітних та слухачів навчальних підрозділів підприємств, організацій,
установ», подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних
наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти**

Актуальність теми дисертаційної роботи

В умовах загострення глобальної конкуренції за людські ресурси розв'язання складних проблем у сфері зайнятості населення, забезпечення динамічного соціально-економічного розвитку України багато в чому визначаються складом людського капіталу, професійними якостями економічно активного населення. У цьому контексті стратегічного значення набуває розвиток системи професійної освіти і професійного навчання, здатної формувати конкурентоспроможну, по сучасному освічену, компетентну робочу силу з інноваційним типом мислення, готову до постійного професійного самовдосконалення. Зазначене, перш за все, стосується фахової підготовки дорослого населення, зокрема зареєстрованих безробітних і працівників підприємств, організацій та установ, особливо щодо теоретико-методологічного супроводу їх навчання.

З огляду на вказане та враховуючи недостатність досліджень діяльності зазначених закладів з професійної підготовки дорослого населення, недосконалість науково-методичних розробок, тема дисертації Олени Станіславівни Волярської є актуальною і своєчасною.

На актуальність дослідження теоретичних і методичних засад професійної підготовки зареєстрованих безробітних та слухачів навчальних підрозділів підприємств, організацій, установ вказує й те, що на сьогодні роботодавці, з одного боку, пред'являють підвищені вимоги до професійної компетентності персоналу, а з іншого – не приділяють належної уваги організації його професійного навчання, створенню відповідних умов для розвитку матеріальної

бази і методично-дидактичного забезпечення навчального процесу. До того ж констатується недостатня професійна компетентність окремих спеціалістів центрів зайнятості, педагогічних працівників центрів професійно-технічної освіти державної служби зайнятості, фахівців навчальних підрозділів підприємств, організацій, установ.

Актуальність теми дисертації О.С. Волярської підтверджує також те, що вона пов'язана із важливою науковою програмою Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України «Теорія і практика особистісного і професійного розвитку дорослого населення» (РК №0114 (РК №011U003163).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз дисертаційної роботи показав, що вона є системним дослідженням теоретичних і методичних засад професійної підготовки зареєстрованих безробітних та слухачів навчальних підрозділів підприємств, організацій, установ. Одержанню достовірних і обґрунтованих результатів сприяло застосування комплексу загальнонаукових, спеціальних і емпіричних методів дослідження, зокрема бібліографічного, порівняльного, узагальнення, систематизації, моделювання, синтезу, а також аналіз психолого-педагогічної, соціально-економічної і методичної літератури, довідників, монографій і наукових статей, проведення педагогічного експерименту, спостережень, діагностичного опитування, анкетування тощо.

У результаті проведених досліджень О.С. Волярській вдалося досягти поставленої мети і вирішити обумовлені нею завдання. Наукові положення базуються на принципах діалектичного методу пізнання та системного підходу, використання яких дало можливість усебічно дослідити проблему.

Отримані експериментальні дані та результати їх опрацювання (с. 306-341) вказують на життєздатність і ефективність розробленої моделі професійної підготовки зареєстрованих безробітних та слухачів навчальних підрозділів підприємств, організацій, установ на засадах інтегративного підходу.

Обґрунтованість і достовірність наукових результатів підтверджується використанням значного обсягу літературних джерел (421 найменувань, з них 21 іноземною мовою). Аналіз наукової літератури та інших джерел сприяв об'ємному висвітленню педагогічних аспектів досліджуваної проблеми; розробці наукових підходів до змісту й структури науково-методичного супроводу професійної підготовки зареєстрованих безробітних та слухачів навчальних підрозділів підприємств, організацій і установ.

Основні авторські наукові положення і результати досліджень пройшли апробацію на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Отже, ознайомлення з дисертаційною роботою дозволяє стверджувати, що викладені в ній наукові гіпотези, висновки та рекомендації є достатньою мірою обґрунтованими та достовірними

Наукова новизна результатів дослідження

Дисертаційна робота О. С. Волярської є комплексним теоретико-експериментальним дослідженням, у якому розроблено теоретичні і методичні засади професійної підготовки зареєстрованих безробітних та слухачів навчальних підрозділів підприємств, організацій і установ.

У дисертаційному дослідженні:

вперше на основі міждисциплінарного підходу здійснено системний аналіз проблеми організації професійної підготовки зареєстрованих безробітних та слухачів навчальних підрозділів підприємств, організацій і установ у педагогічній теорії і практиці. Розроблено та експериментально перевірено модель професійної підготовки зареєстрованих безробітних і слухачів (с. 187-201). На відміну від інших запропонована модель включає сукупність взаємопов'язаних засобів, методів і процесів, необхідних для створення організованого, цілеспрямованого впливу на формування професійних компетентностей особистості. Модель забезпечує виконання ціннісно-змістових, нормативних, технологічних і процесуально-результативних функцій навчальної діяльності, відображає логічно ув'язаний цілісний процес

формування готовності до професійної діяльності зазначених категорій дорослого населення; узгоджує наступність компонентів цієї підготовки упродовж трудового життя, доводить адекватність принципів та результатів, що в інтегральній взаємодії сприяє забезпеченню продуктивній зайнятості й освітньої підтримки дорослого економічно активного населення.

удосконалено положення щодо мотиваційної сутності професійних компетентностей як складного психолого-педагогічного і соціально-економічного явища (с. 262-271); а також механізм забезпечення конкурентоспроможності в умовах сучасного ринку праці випускників навчальних підрозділів державної служби зайнятості, підприємств, організацій і установ (с. 218-223).

подальшого розвитку набули положення стосовно організації соціально-педагогічного середовища для професійної підготовки зареєстрованих безробітних та слухачів навчальних підрозділів підприємств, організацій і установ (с. ; 232-235).

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях

Основні положення дисертації О. С. Волярської висвітлені у 60 публікаціях, серед яких одноосібна монографія, сім навчальних посібників (один з грифом МОН України, у співавторстві), три навчально-методичних праці, 26 статей у провідних наукових фахових виданнях з педагогіки, чотири статті у зарубіжних виданнях та виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз, п'ять статей в інших наукових виданнях, 14 статей і тез у збірниках матеріалів міжнародних, всеукраїнських і міжрегіональних науково-практичних конференцій і семінарів.

Зміст автореферату ідентичний основним положенням, висновкам і рекомендаціям, що містяться у дисертації.

Практичне значення результатів дослідження

Значення одержаних результатів для педагогічної науки визначається тим, що наукові здобутки О. С. Волярської є теоретично і методично базою для

подальших досліджень проблем, пов'язаних з професійною підготовкою зареєстрованих безробітних і фахівців навчальних підрозділів підприємств, організацій та установ.

Результати дослідження О. С. Волярської можуть використовуватися у навчальному процесі закладів післядипломної освіти і відповідних структур вищих навчальних закладів, професійно-технічних навчальних закладах і центрах професійно-технічної освіти служби зайнятості, навчальних підрозділах підприємств, а також при розробленні навчальних планів і програм, методично-дидактичного забезпечення професійної освіти і професійного навчання слухачів.

Розроблена О. С. Волярською концепція професійної підготовки зареєстрованих безробітних і слухачів навчальних підрозділів підприємств, організацій, установ (с. 176-186), а також методика і процедура оцінювання економічної і педагогічної ефективності професійного навчання (с. 155-157) будуть корисними для Міністерства освіти і науки України, інших центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, державної служби зайнятості, підприємств різних галузей економіки при визначенні потреби, ресурсів та обсягів перепідготовки і підвищення кваліфікації працівників, плануванні змісту навчання.

Окремі положення дисертації можуть використовуватися у процесі модернізації системи професійної освіти України при розробленні проектів нормативно-правових актів відповідного спрямування та визначенні засобів її адаптації до вимог і стандартів європейського освітнього простору.

Результати досліджень знайшли практичне використання в навчальному процесі Запорізької філії Київського інституту бізнесу і технологій, Рівненському центрі професійно-технічної освіти державної служби зайнятості, в діяльності Запорізького обласного центру зайнятості і Запорізького обласного союзу промисловців і підприємців (роботодавців) «Потенціал». Пропозиції здобувача застосовуються в роботі з персоналом ПАТ «Електрометалургійний завод

«Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна», ПАТ «Трубний завод «Трубосталь», ПАТ «Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча».

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Відзначаючи належний теоретико-методологічний рівень дисертації, позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих результатів, зазначимо дискусійність її окремих положень, неточності й некоректності.

1. Незважаючи на те, що перший розділ роботи присвячений аналізу професійної освіти і навчання дорослого населення саме в умовах трансформації сучасного суспільства, автору не вдалося чітко визначити і обґрунтувати специфіку методичних засад професійної підготовки зазначених категорій населення в умовах тривалої соціально-економічної нестабільності, накопичення диспропорцій на ринку праці та безробіття в Україні (с. 54-69).

2. На нашу думку, дисертаційна робота перевантажена аналізом, а інколи – некритичним описом точок зору вітчизняних і закордонних авторів на проблеми, що досліджуються. При цьому позиції дослідників не завжди систематизуються і узагальнюються, а дисертант не наводить свого бачення їх сутності. Особливо це характерно для першого розділу дисертації (с. 69-82).

3. При дослідженні деяких проблем автору не вдалося повною мірою визначити пріоритети і чітко розставити акценти. Так, у другому розділі аналізуючи теоретичні засади професійної підготовки економічно активного населення (с. 106 - 160), дисертант не аналізує особливості змісту методично-дидактичного забезпечення професійного навчання безробітних. Адже більшість з них переживає психологічний стрес в результаті втрати роботи та неможливості у звичайному порядку працевлаштуватися за набутою спеціальністю, кризового стану особистості, пов'язаного з комплексом проблем щодо освоєння нової професії.

4. Робота значно виграє б, якби при розробленні концептуальних засад професійної підготовки зазначених категорій населення (розділ 3, с. 161-1786)

були враховані зміни у попиті на професії в результаті структурних змін, вимоги роботодавців до компетентностей, які мають набути слухачі.

5. У підрозділі 4.2 автор, справедливо зазначаючи важливість оцінювання ефективності професійної підготовки дорослих, не аналізує існуючі методи і методики, критерії та показники її виміру, не пропонує власного бачення розв'язання цієї проблеми (с. 205-217). Такий підхід в сукупності з недостатньою увагою до економіко - статистичних методів дослідження не наближає до всебічної оцінки істинності певних наукових положень і висновків, що містяться в дисертації, а також окремих практик, які останнім часом застосовуються у професійному навчанні безробітних в Україні. Зокрема, це стосується визначення доцільності створення в системі межах державної служби зайнятості власних навчальних закладів – центрів професійно-технічної освіти безробітних, а також застосування такого засобу підвищення конкурентоспроможності працюючих осіб віком понад 45 років за державний кошт, як навчання за ваучерами.

6. Важливими засобами підвищення ефективності професійної освіти і професійного навчання економічно активного населення є професійна орієнтація молоді і післядипломна освіта дорослих. У цьому контексті варто було б приділити увагу дослідженню виконання Концепції державної системи професійної орієнтації населення, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2008 р. № 842, конструктивному аналізу проектів нормативно-правових актів з післядипломної освіти (освіти упродовж життя), що останнім часом розробляються в Україні.

7. У авторефераті було б доцільним детальніше висвітлити результати експериментальної роботи, ширше представити динаміку показників готовності до професійної діяльності зареєстрованих безробітних та слухачів навчальних підрозділів підприємств, організацій і установ.

Однак, відмічені зауваження не знижують наукової цінності та практичного значення дисертаційної роботи, не впливають на його загальну

позитивну оцінку та є свідченням того, що дана проблема представляє значний інтерес для дослідників.

Висновок

Аналіз дисертаційної роботи Олени Станіславівни Волярської «Теоретичні і методичні засади професійної підготовки зареєстрованих безробітних та слухачів навчальних підрозділів підприємств, організацій, установ», автореферату та опублікованих праць дає підстави зробити висновок про те, що вона є завершеним, цілісним, самостійним дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне та практичне значення. У роботі отримано нові науково обґрунтовані результати, які дали змогу автору здійснити комплексне вирішення важливого і актуального наукового завдання, що полягало в обґрунтуванні, розробленні та реалізації теоретичних і методичних засад професійної підготовки дорослого економічно активного населення з урахуванням сучасних вимог до неперервної професійної освіти.

За своїм змістом, оформленням та кваліфікаційним рівнем дисертаційна робота відповідає вимогам пп. 11, 12 та 14 „Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №423 від 7 березня 2007 р., а її автор – Олена Станіславівна Волярська заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

Перший проректор Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України,
 доктор економічних наук, професор,
 заслужений працівник освіти України

Ю. Маршавін
 засвідчує

Службове відділення кадрів

15.10.2015